

فرهنگ‌نامه‌های فارسی برای دانش‌آموزان

نورمحمد خادمی فرد

آشنایی با انتشارات محراب قلم

اشاره

از شماره‌ی نخست دوره‌ی جدید رشد آموزش ابتدایی در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰، معرفی ناشران برگزیده‌ی جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی رشد را براساس اسناد طرح سامان‌دهی کتاب‌های انتخاب شده، آغاز کردیم. در پی معرفی چند ناشر در شماره‌های گذشته، این بار با فعالیت‌های انتشارات محراب قلم آشنا می‌شوید که در هشتمین جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی رشد جایز رتبه‌ی چهارم مشترک شده بود. همان‌طور که قبلاً هم بیان شد، رتبه‌بندی ناشران براساس کسب عنوان‌های برگزیده، عنوان‌های تقدیری، راه‌یابی کتاب‌ها در فهرست نامزدها و ورود عنوان‌هایی از کتاب‌های ناشر به فهرست کتاب‌نامه‌های رشد و توسط ستاد جشنواره‌ی مذکور صورت پذیرفته است.

آشنایی

انتشارات محراب قلم در سال ۱۳۶۲ به عنوان ناشر تخصصی کتاب کودک و نوجوان فعالیت خود را آغاز کرد و به‌طور مستمر در ۲۸ سال اخیر، در زمینه‌های هنر، ادبیات، علمی، آموزشی و کتاب‌های مرجع برای مخاطبان خود کتاب منتشر کرده است. **عبدالعظیم فریدون**، مدیرعامل انتشارات محراب قلم، کارشناس ارشد فلسفه است. او سوابق مدیریتی مانند معاون آموزشی منطقه‌ی ۹ و ۱۰ آموزش و پرورش تهران، مسئول منطقه‌ی ۱۰ آموزش و پرورش تهران، معاون دفتر انتشارات کمک‌آموزشی، مدیرعامل انتشارات مدرسه و مدیر انتشارات و گرافیک کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان را در کارنامه‌ی خود دارد.

افتخارات

انتشارات محراب قلم تاکنون عناوین زیر را در حوزه‌ی نشر کتاب کودک و نوجوان به خود اختصاص داده است:

- چهار دوره ناشر برگزیده‌ی سال کشور از طرف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۷۶، ۱۳۸۶ و ۱۳۸۸
- ناشر تقدیری از طرف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در سال ۱۳۷۷
- ناشر برگزیده‌ی سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۶ جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی رشد و ناشر تقدیری اولین دوره‌ی همین جشنواره در سال ۱۳۷۹
- ناشر منتخب نمایشگاه یاد یار مهربان در سال ۱۳۸۸
- ناشر برگزیده‌ی هیئت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور.

محراب قلم و کتاب‌های برگزیده

کتاب‌های برگزیده و تقدیری سال این ناشر عبارتند از:

«پادشاه کوتوله و چهل دردرس بزرگ» (۱۳۸۱)، «سوت فرمان‌روا» (۱۳۸۶)، «دایرة‌المعارف اینترنتی علوم» (۱۳۸۶)، «فرهنگ فارسی خردسال» (تقدیری ۱۳۸۸)، «تاریخ علم» (تقدیری سال ۱۳۸۹)، چهار عنوان کتاب برگزیده‌ی فصل از طرف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و ۶۷ عنوان کتاب برگزیده در جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی رشد، کتاب کودک و نوجوان کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، انجمن ناشران کتاب کودک و نوجوان (کتاب برتر)، کتاب سال ولایت و دیگر جشنواره‌های کتاب.

پیشنهادهای ناشر برای توسعه‌ی فرهنگ کتاب و کتاب‌خوانی در بین دانش‌آموزان

- * هیچ‌گاه درباره‌ی فوائد کتاب و کتاب‌خوانی برای بچه‌ها سخن‌رانی نکنید. این نوع حرف‌ها برای بچه‌ها کسالت‌آور و خسته‌کننده‌اند.
- * لزوماً به قصد پیشرفت وضعیت درسی بچه‌ها، به آن‌ها کتاب و یا کتاب‌هایی را معرفی نکنید.
- * در نظر بگیرید که بچه‌ها دوست دارند کتاب بخوانند تا از مطالعه‌ی خود لذت ببرند. چرا آن‌ها آزادند پلنگ صورتی یا تام و جری ببینند، اما کتابی در سطح پلنگ صورتی بخوانند؟ گاهی اوقات بچه‌ها دلشان می‌خواهد کتابی بخوانند و با خواندن آن قه‌قه‌ها بخندند.
- * معرفی کتاب‌های خواندنی و لذت‌بخش مانند قصه، شعر و رمان را جزو برنامه‌های ثابت و دائمی خود قرار دهید. منتظر نتیجه‌ی معرفی‌های خود نباشید. ممکن است بچه‌ها سراغ هیچ کدام از پیشنهادهای شما نروند، اما عمل معرفی شما مهم است.
- * نویسندگان و شاعران خوب را به بچه‌ها معرفی کنید. هر هفته، دو سه نمونه از شعرهای خوب پروین دولت‌آبادی، افسانه شعبان‌نژاد، مصطفی رحماندوست، جعفر ابراهیمی، شکوه قاسم‌نیا، محمود کیانوش و... را در کلاس بخوانید تا بچه‌ها از شنیدن آن‌ها لذت ببرند.
- * همواره از بچه‌ها نخواهید (واقعاً نخواهید) پس از خواندن قصه، حکایت یا شعر خود، از آن نتیجه‌گیری اخلاقی، تربیتی یا علمی بکنند.
- * موضوع‌های علوم، جغرافی و دینی فرصت مناسبی هستند که شما بتوانید چند کتاب علمی را درباره‌ی زمین، آب، جانوران و بدن انسان به بچه‌ها معرفی کنید.
- * اگر بضاعت والدین بچه‌ها اجازه می‌دهد، برنامه‌ای ترتیب دهید تا هر ماه بچه‌ها مبلغی در حد دو هزار تومان بیاورند تا با آن کتاب‌خانه‌ای کلاسی تشکیل دهند. پس از گذشت چند سال، هر کلاس می‌تواند کتاب‌خانه‌ای غنی و خوب داشته باشد.
- * بکوشید به هر نحو ممکن در کلاس خود چند فرهنگ فارسی و دایرة‌المعارف عمومی داشته باشید و هنگام تدریس یا گفت‌وگو با بچه‌ها، آن‌ها را به این کتاب‌ها ارجاع دهید.

کتاب‌های مرجع؛ اولویت اصلی انتشارات محراب قلم

انتشار کتاب‌های مرجع برای کودکان و نوجوانان، یکی از فعالیت‌های اصلی این ناشر است. انتشار آثار مرجع، مستلزم سرمایه‌گذاری سنگین، صرف زمان طولانی و به‌کارگیری نویسندگان و متخصصان کارآمد است. از این‌رو تولید چنین آثاری در مقایسه با دیگر آثار کودکان و نوجوانان کم‌تر توسط ناشران استقبال می‌شود و این در حالی است که این نوع کتاب‌ها، بخش اصلی هر کتاب‌خانه‌ی کلاسی و آموزشی قلمداد می‌شود. کتاب‌هایی که بتوانند نیازهای گوناگون اطلاعاتی دانش‌آموزان را در رشته‌ها و موضوع‌های گوناگون پاسخ دهند و روحیه‌ی پژوهش و دانش‌اندوزی را در مخاطبان خود ترویج کنند. با توجه به این نیازها، این ناشر به سمت تولید مهم‌ترین آثار مرجع، یعنی فرهنگ‌ها و دایرة‌المعارف‌ها روی آورده است.

معرفی برخی از آثار انتشارات محراب قلم در حوزه‌ی چاپ فرهنگ‌های فارسی

- * «فرهنگ فارسی خردسال»، حاوی ۴۰۰ واژه و صدها تصویر رنگی، نوشته‌ی مهناز عسگری در این کتاب، نویسنده کوشیده است معنای واژه‌ها را از طریق داستان‌هایی ساده بیان کند. مخاطب این کتاب، بچه‌های پیش‌دبستانی و بچه‌های کوچک‌ترند. تصاویرهای مربوط به هر کلمه، فرصت بیشتری در اختیار مربیان می‌گذارد تا با استفاده از آن‌ها ارتباط و گفت‌وگوی بیشتری با بچه‌ها انجام دهند.
- * «فرهنگ فارسی کودک»، حاوی بیش از ۱۵۰۰ واژه و ده‌ها تصویر رنگی، نوشته‌ی مهناز عسگری این کتاب، نخستین فرهنگ ساده‌ای است که دانش‌آموزان دبستانی می‌توانند به آن مراجعه کنند. مخاطب اصلی این فرهنگ، دانش‌آموزان پایه‌های اول و دوم هستند. آن‌ها با مراجعه به این کتاب، بر حروف الفبا، ترتیب حروف و یافتن کلمات تسلط می‌یابند و مهارت بیشتری در خواندن و کشف معنای واژه‌ها به‌دست می‌آورند.
- * «فرهنگ فارسی بچه‌های امروز»، حاوی بیش از ۳۳۰۰ واژه و ده‌ها تصویر رنگی و ۱۸۰ مقاله علمی، نوشته‌ی مهناز عسگری و مهدی ضرغامیان فرهنگ فارسی بچه‌های امروز منبع قابل اعتمادی برای دانش‌آموزان پایه‌های سوم و چهارم است. آن‌ها در این کتاب، ضمن جست‌وجوی واژه‌ها با کلمه‌های مترادف، متضاد و هم‌خانواده آشنا می‌شوند و نیز پاره‌ای از واژه‌هایی را که از زبان‌های دیگر وارد فارسی شده‌اند، می‌شناسند. به منظور افزایش جاذبه‌ی استفاده از این کتاب، برای حدود ۱۸۰ واژه مانند آسمان، پستانداران، بینایی، آتش‌فشان، جهان و... مقاله‌های علمی داده شده است که در انجام تحقیقات دانش‌آموزی و آموزش روش تحقیق می‌تواند مفید باشد.
- * «فرهنگ فارسی مهتاب»، حاوی بیش از ۸۰۰۰ واژه و یک اطلس جغرافیایی، نوشته‌ی مهناز عسگری و مهدی ضرغامیان فرهنگ فارسی مهتاب، فرهنگی ساده با اطلاعات فراوان برای دانش‌آموزان چهارم و پنجم ابتدایی است. بچه‌ها در این کتاب، با معنای چندگانه‌ی واژه‌ها آشنا می‌شوند و نسبت به کاربرد واژه‌ها آگاهی می‌یابند. فرهنگ فارسی مهتاب دارای ضمیمه‌ی اطلس جغرافیایی است که بچه‌ها را با قاره‌ها و کشورهای جهان و نیز مناطق جغرافیایی آشنا می‌کند. این اطلس، راهنمای مفید و مناسبی برای بچه‌ها، به‌ویژه در پایه‌ی پنجم ابتدایی است.
- * «دایرة‌المعارف شغل‌ها»، تألیف احسان کاتبی
- * «دایرة‌المعارف قرآن»، تألیف غلامرضا حیدری ابهری.